

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה : שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון : שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה־20)

בנושא החברה הישראלית - בין שבר לאיחוי) (25x2) — 50 נקודות

פרק שני : ספרי קריאה (1x50) — 50 נקודות
סך הכול — 100 נקודות

שני הפרקים בבחינה הם חובה.

ענה על השאלות על פי ההוראות האלה :

מן הפרק הראשון (שירה) ענה על שתי שאלות.

מן הפרק השני (ספרי קריאה) ענה על שאלה אחת.

ג. חומר עזר מותר בשימוש : (1) רשימת יצירות.

(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי.

ד. הוראות מיוחדות : (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה

שבחרת להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

(3) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

(4) לנבחנים אינטרניים : חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת

היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה : תימסר רשימת יצירות.

השאלות

פרק ראשון — שירה

(שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא החברה הישראלית — בין

שבר לאיחוי)

(50 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 25 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

נערה מן הקטמונים (חתך־ארץ) / מירי בן שמחון

נערה שחורה עם חטטים בפנים

עליזה אלפנדרי

במקום שנועד לאנשים אחרים

מכבסת את בגדיה

כמי שעושה הטוב בעיני אלהים

אחר כך תדית רצפה

ותתקן פרחים באגרטל

היא מתאימה את צבע החלצה לחצאית

היא לא שמה על החטטים בפנים

היא שמה על זה שכבה עבה של "מיק אפ"

ולא רואים כל כך.

בכלל זכויותיה והצלחותיה לא תלויות בזה

היא מקפידה למלא את חובותיה לפי הסדר

ואמונה היטב על מי "בסדר" מי "לא בסדר".

מדי פעם יש לה התפרצויות, אבל בצדק

בהתחשב בעבודה שכל כך הרבה אנשים לא יודעים איך להתנהג

זה הטבע שלה

היא לא סובלת את כל אלה שאומרים שטויות

שאין להם טעם

ושלא שומרים על הכבוד שלהם

אמא שלה מתה מהתקף לב כשהיתה קטנה

ואבא שלה שרת בבית־ספר ממלכתי דתי על יד הבית

היא אוהבת את האח שלה יעקב

שהתקדם בחיים

והוא אדמיניסטרטור במחלקת המשק של האוניברסיטה

אחראי על כך וְכָךְ עוֹבְדִים
שֶׁמֶקְבָּלִים אֶת הַמִּשְׁפָּרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.
היא כְּתִיבִית וּמִסְפִּיקָה 120 מֵלִים בְּדָקָה
הַעֲבוֹדָה זֶה הַדָּבָר הַכִּי חָשׁוּב בְּשִׁבְלָה בַּחַיִּים
כָּל בֹּקֶר בִּ7: 30 בְּדִיוֹק רֹאִים אוֹתָהּ בַּתְּחִנָּה
(יֵשׁ לָהּ קִבְיָעוֹת וְגַם הַפְּנִסִּיהַ שֶׁלָּהּ מְסֻדָּרֶת).
בְּשָׁעוֹת הַפְּנוּיּוֹת הִיא סוֹרְגֶת גּוֹבְלָנִים
שֶׁקִּנְיָתָהּ בָּעִיר הָעִתִּיקָה בְּשִׁבָּת.
אֲשֶׁר מִתְקַשֵּׁר לַפְּעָמִים מִן הַמוֹסָד
אֲבָל הִיא לֹא מֵרָאָה לוֹ פָּנִים כָּל כֵּךְ
זֶה טוֹב בְּשִׁבְלִי שֶׁיֵּדַע שֶׁהִיא רְצִינִית
וְשֶׁלֹּא יִחָשֵׁב שֶׁהִיא תִּסְכָּכִים לַפְּנֵי הַחֲתֻנָּה.
לַפְּעָמִים הִיא יוֹצֵאת עִם אֶחָ שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב לְסָרֵט
מְגַלַּח לְמִשְׁעֵי וּבִנְעָלִים מְצַחֲצָחוֹת
וְכָל הַשְׂכוּנָה רוֹאָה שֶׁהִיא מְבָלָה
וְהַשֵּׁם שֶׁלָּהּ נִשְׁאָר נָקִי.
כֹּלָם בְּשִׂכּוּנָה יוֹדְעִים שֶׁעֲלִיזָה הִיא בַּחוּרָה לֹלֵא רָבִב
אוֹמְרֶת "שְׁלוֹם" ו"מָה שְׁלוֹם הַיְלָדִים"
יוֹדַעַת לְתַפֵּר וְיוֹשֶׁבֶת בַּבַּיִת
בַּחוּרָה רְצִינִית.
יוֹם גְּבוּא וְהַמְזָל שֶׁלָּהּ גְּבוּא גַם כֵּן
גְּבוּא בַּחוּר לַעֲנֵן וְהִיא תִּתְחַתֵּן
וְתוֹלִיד יְלָדִים שֶׁיִּגְדְּלוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם
וְיַעֲרִיכוּ אֶת הָאֲמָא שֶׁלָּהֶם.

תאר את דמותה של עליזה אלפנדרי על פי השיר.

2. לפניך שיר בלי שם (המתחיל במילים "סלימה את דומעת") מאת אמירה הס. קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריו.

בית 1

סלימה את דומעת שם עדן ליד הפריז'ידר עם בלוק הקרח על
העינים שלי
זה הנה בצריף הפח
שום קוסם מארץ עיצו לי לאן לרוץ לא בא
ממסמרת נפשי שלא תפרח
עמדתי לידך סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד

בית 2

יש לילות שזכרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
כי אכלתי מפרי דעת הצפר

בית 3

הו ריח נרקיסים משכר
מושך רגלי ילד לרוץ עמק בתוך בצת נחל קישון
וזרים בגדיו —
ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
הקיצתני אל בקר שכלו שכר ושעת בין שמשות אדירה חפנה אל תוכיה ילדה קלת גוף נושמת נוף
פרוש לכל גולה אל עולמו.

בית 4

הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
ונפשי מסרקות בפרח מסרק שולמית

בית 5

מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל גמים נקשים ואת עודך
נצו מתהפך לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב
ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית

בית 6

עֵינֶיךָ כֹּה קִטְנוֹת וְיוֹקְדוֹת רָגְשׁ סָתוּם

כְּמוֹ חֵד חֲנִית

כְּמוֹ יַהֲלוֹם מְלֻטָּשׁ

בֵּין עֵי חֲרָבוֹת שְׂמֻחָתֶךָ

עוֹד בָּךְ דְּקָלִים וְעָסִיס הַתְּמָר.

"מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים נקשים ואת עודך נצן מתהפך לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב ואין לה חובק." (בית 5)

מה אפשר ללמוד מדברים אלה על מצבה של סלימה בעולם ועל היחס של בתה (הדוברת) אליה? הסבר והדגם דבריך.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אֶל בֵּית סָבִי בָּאוּ תִימָנִים מִמַּחֲנֶה יוֹסֵף

יָשְׁבוּ וְשָׁתְקוּ

כְּשֶׁאֶחָד שָׁר הַשְּׁנִי חֶכֶה

כָּךְ גָּדַלְתִּי בֵּין נְהֻמָּה

לְשִׁיתִיקָה

עֲכָשׁוּ הַתְּקִינוּ לְאַבִּי טֹלְפוֹן וְהוּא יוֹשֵׁב

וּמְחַפֶּה לְצִלְצוֹל

שְׂמוֹנִים שָׁנָה שָׁתַק שְׁתָּקוּ אֲבוֹתָיו

עֲכָשׁוּ הוּא רוֹצֶה שְׁיִקְשִׁיבוּ לְדַבָּרָיו

השיר מסתיים במשפט "עכשו הוא רוצה שיקשיבו לדבריו", הסבר משפט בהקשר של השיר כולו.
הדגם את דבריך.

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מתחת לפני האדמה / אלי אליהו

ומה לעשות שאצלי
הנתיים הצליח ובגדד
מתה. ולא נותרה
אלא המוסיקה שהיה אבי
שומע בתחנות הבושה,
פשהמתיין בחניון התת-קרקעי,
לקחת אותי אל צבא העם
בדרך לעבודה.

ולא אשכח לעולם
את עצב ידו המגוששת
אחר העברית, להחליף מהר,
לפני שיוצאים ועולים
מעל פני האדמה.

הסבר את המשפטים, "מתחת לפני האדמה" ו- "מעל פני האדמה", בהקשר לשיר כולו.
הדגם את דבריך.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

וְהִגִּירַת הַזֵּרִי / יהודה עמיחי

וְהִגִּירַת הַזֵּרִי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
דָּמִי מִמָּשִׁיךְ עֲדֵנוֹ לְשִׁקְשֵׁק בְּדַפְנוֹתֵי
גַם אַחֵר שֶׁכָּבֵר הֵנַח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
וְהִגִּירַת הַזֵּרִי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרְכִים בָּהּ.
גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחֵר חֲצוֹת.
הַשָּׁג וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזֻכָּר וַיּוֹם מְשֻׁכָּח.
עֵינֵי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מַדְבָּר גָּדוֹל
וְנִרְגָּעוּ מֵעַט. אִשָּׁה אֶחָת. כָּלְלִי מְשֻׁחָק
שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הֵיטֵב. חֲקִי כָּאֵב וְכֶבֶד.
עוֹד עֹכְשׁוֹ לְבִי, בְּקִשִּׁי יִשְׁתַּכֵּר
בְּלֶחֶם אֶהְבֵּתוֹ חֵיוֹנִיּוּמִית. הַזֵּרִי בָּמוֹ הִגִּירָתָם.
עַל אִם הִדְרָךְ, בָּהּ אֲנִי תַמִּיד יְתוֹם בְּלִי אִם,
צִעִיר מְדִי בְּשִׁבִּיל לְמוֹת, זֶקֶן מְדִי לְמִשְׁחָקִים.
וְעֵינָיו חוֹצֵב וְרִיקָנוֹת הַמַּחְצָבָה בְּגוֹף אֶחָד.
אַרְכֵּאֹלוֹגִיָּה שֶׁל עֲתִיד, בְּתִי נְכוֹת
שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהִגִּירַת הַזֵּרִי
לֹא נִרְגָּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מָרִים לְמַדְתִּי
שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאֲנִיוֹת תַּמִּיד.
וְכָבֵר עוֹרֵקִי וְגַם גִּידִי כִּסְבֵּךְ
שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִּיר. וְאַחֲר־כֵּן
מוֹתִי וְסוֹף לְהִגִּירַת הַזֵּרִי.

תאר והסבר כיצד מעוצבות בשיר חוויות ההגירה. הדגם את דבריך.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון
אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
וסבתך הייתה הולכת פה מתחת לשקמה
5 וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן
ומציצות מעל ראשה את ציצי המלחמה הנוראה מכל —
המלחמה על שטח המחנה.
וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
כי אלו הן סימפוניות מפלאות
10 לכבוד השחר הבוקע מחדש,
אולי אפילו לכבודך.
וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה —
ואת השאר אתה יודע, בנדאי.

הסבר את התרומה של תיאורי הטבע והסביבה לבניית משמעות השיר.

פרק שני — ספרי קריאה (50 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-10

הנכדה של מר לין / פיליפ קלודל

7. לדעתך, מיהי הדמות המרכזית בספר הקריאה "הנכדה של מר לין"? נמק והדגם את דבריך.

8. תאר את הפתיחה של ספר הקריאה "הנכדה של מר לין", אילו ציפיות מעוררת פתיחה זו אצל הקורא? האם במהלך הספר או בסיומו הציפיות מתגשמות? נמק והדגם דבריך.

המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון

9. תאר שתי התרחשויות בספר הקריאה "המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה", שכל אחת מהן היא נקודת מפנה בגורל הדמות המרכזית מה הופך התרחשויות אלה לנקודות מפנה? הסבר והדגם דבריך.

10. תאר את הפתיחה של ספר הקריאה "המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה", אילו ציפיות מעוררת פתיחה זו אצל הקורא? האם במהלך הספר או בסיומו הציפיות מתגשמות? נמק והדגם דבריך.

בהצלחה